

# Яцків Михайло Юрійович

## Життя та творчість

МИХАЙЛО ЯЦКІВ

(1873 – 1961)

Бібліографічна довідка

Твори Михайла Яцкова упродовж кількох десятиріч ХХ століття були в центрі літературного життя, навколо них спалахувала полеміка, яка вихлюпувалася за межі української преси, його новели широко перекладалися російською, польською, чеською, німецькою, французькою і навіть японською мовами, входили до антологій новелістики світу.

У жовтні цього року минає 140 років від дня народження Михайла Яцкова. Цій даті і присвячена дана бібліографічна довідка.

Матеріали згруповані у трьох розділах: "Видання творів" та "Про Михайла Яцкова". Література розміщена в алфавітному порядку.

Підготувала: В. Палій – бібліограф методично-бібліографічного відділу ЦБ

Відповідальна за випуск: А. Заруцька – директор ЦБС

Михайло Юрійович Яцків народився 5 жовтня 1873 року в селі Лесівці, колишнього Богородчанського повіту на Станіславщині, в селянській родині.

Навчався М. Яцків спершу у початковій школі в містечку Лисці, а пізніше у Станіславі. У вересні 1886 року М. Яцків поступив у Станіславську вищу гімназію. Тут він належав до таємного учнівського гуртка, яким керував нині відомий український радянський письменник Денис Лукіянович. За активну участь у роботі цього гуртка в 1890 році М. Яцкова, учня IV класу, з гімназії було виключено.

Два роки М. Яцків не міг вступити до жодної гімназії, але цей час не пропав марно. Юнак провів його у наполегливому самотньому навчанні, він ближче пізнав життя, змужнів.

Справою М. Яцкова займалася Львівська шкільна крайова рада. Було вирішено, що дворічне перебування юнака поза школою — покарання недостатнє, і М. Яцкова направлено для про-довження навчання до гімназії у Бережанах з відповідним попередженням адміністрації і поліції.

Ця гімназія вважалася місцем кари для неблагонадійних учнів і вчителів, оскільки Бережани були глухим провінціальним містечком, що лежало далеко від залізниці. Скупчення "неблагонадійних" в політичному відношенні учнів вимагало від керівництва шкільних установ добору відповідного викладацького й іншого персоналу, тому поруч з людьми прогресивних і революційних поглядів тут була велика кількість крайніх реакціонерів.

"В Бережанах,— згадує М. Яцків,— почалось моє лихоліття. Директор Гжегорчик... дав господареві класу Петру Дуткевичу (українцеві) інструкцію, як він має зараз на першій годині "привітати" мене...

Він (Дуткевич), прочитавши список учнів, зітхнув і з півусміхом почав говорити:

— Тут між вами з'явився один птах, філософ не філософ, але соціаліст, атеїст, небезпечна, може, схилена молода людина, отже, будьте обережні, не заходіть з ним в розмову, а коли б щось небезпечне замітили, то донесіть дирекції".

На квартиру, в якій проживав М. Яцків, директор гімназії часто посилав учителів для перевірки, які книжки читає підозрілий учень, що записує і т. д. Але М. Яцків уже мав певний досвід. Скриньку з недозволеними книжками він тримав у кімнаті господаря, а різні недозволені гімназістам видання, між якими були "Народ", "Житє і слово", що їх видавав Франко, випишував на ім'я господарєвої доньки. Господар квартири ставився до Яцкова дуже прихильно.

Здібний до навчання і охочий до громадської діяльності, М. Яцків швидко здобув симпатії передової частини своїх шкільних товаришів..

В Бережанах М. Яцків був знайомий з літераторами і громадськими діячами, був у близьких взаєминах з письменником Андрієм Чайковським, користувався його бібліотекою і літературними порадами.

До дирекції почали надходити матеріали про недозволену громадську діяльність М. Яцкова. На останньому (1896) році навчання М. Яцків, який був дуже здібним учнем і проявляв талант уже в своїх перших літературних творах, змушений був залишити гімназію. На цьому й закінчилось його офіційне навчання.

Зірвавшись з "гімназійного припону", М. Яцків пішов у життя, яке зустріло його дуже непривітно. Затхлу гімназичну атмосферу він викрив потім у повісті "Огні горять".

Опинившись на незнаному і вибоїстому шляху "самостійного життя", М. Яцків шукає засобів для існування. Він займається літературною творчістю і одночасно самоосвітою. Багаті знання, якими особливо відзначається М. Яцків у галузі літературознавства, історії, мовознавства, театрального мистецтва, етнографії, він здобув шляхом наполегливої праці над собою.

В другій половині 1896 року М. Яцків став актором мандрівного театру, яким керував Степан Курбас-Янович. М. Яцків приїздить до Львова і в 1897 році поступає на роботу в страхово-кредитне товариство "Дністер". Працює писарем, а після складення спеціальних бухгалтерських іспитів у Торговельній академії — рахівником. Разом з цим він працював у театрі і користувався великим успіхом у глядачів.

В 1899 році були надруковані перші оповідання М. Яцкова — "Недоумна", "Пробудження", "Собака", "Що ж робити?", "Весняний захват", "Затроєна шпилька". В наступному році (1900) було опубліковано його прекрасне реалістичне оповідання "У наймах".

З 1899 року М. Яцків завдяки І. Франкові працює по сумісництву в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові в "Літературно-науковому віснику" і видавництві "Русько-українська спілка".

В 1913 році вийшла повість М. Яцкова "Блискавиці", збірка "Смерть бога" та брошура "Іван Франко. В 40-у річницю".

Настала війна, письменника забрали в австрійську армію, і творчі плани

залишилися нездійсненими. В армії М. Яцків був рядовим солдатом і фронтового лиха зазнав повною мірою.

В грудні 1914 року М. Яцків здався в російський полон, в якому перебував дуже короткий час. В числі інших полонених його було відправлено в тил.

В 1916 році в журналі "Шляхи" було надруковано оповідання М. Яцкова "Горлиця". В цьому ж році вийшла з друку перша, а в 1917 році друга частина його повісті "Танець тіней". В 1917 році була видана збірка нарисів М. Яцкова "Далекі шляхи". В 1919 році вийшла збірка творів М. Яцкова під назвою "Боротьба з головою".

Коли прийшла радянська влада, він працює у Львівському обласному відділі народної освіти, а з червня 1940 року—бібліотекарем у бібліотеці Львівського філіалу Академії наук УРСР. З новою енергією М. Яцків взявся до творчої праці. Він працював над новими творами, докінчував раніше розпочаті та готував до нових видань краще зі свого доробку.

Цю важливу і корисну роботу перервала війна. М. Яцків опинився на окупованій території. До глибини душі ненавидячи фашистських зайд, він мусив переховуватися від них і сторонитися іудиного ока українських буржуазних націоналістів, які перейшли на службу до гітлерівців.

Після вигнання окупантів М. Яцків продовжує творити з новою силою. Пише оповідання, опрацьовує свої старі твори, виступає в пресі. В 1950 році у видавництві "Радянський письменник" вийшла його книжка "Оповідання". В 1953 році у Львові були видані "Вибрані оповідання", в 1956 році — повість "В лабетах", що є новою редакцією повісті "Танець тіней", а в 1957 році — "Вибране",

Крім іншого, збірник мініатюр і оповідань ("Казка про перстень", 1907; "Чорні крила", 1909; "Adagio", 1912), Михайло Яцків написав повість "Огні горять" (1902), суспільну студію "Блискавиці" (1913) і роман "Тунець тіней" (1916 - 17), перероблений і перевиданий п. н, "В лабетах" (1956). Його довші прозові твори відрізняються від його мініатюр — зокрема це стосується претенсійних "Блискавиць" і майже публіцистичного "Танцю тіней", в якому Яцків більше уваги присвятив виявленню свого невдоволення бюрократичним світом й спільнотою, в оточенні якої перебував, працюючи в асекураційному товаристві "Дністер", ніж художній формі.

1921 Яцків був редактором газети "Рідний край", а після 1940 працював у Львівській бібліотеці АН УРСР. За останні роки життя Яцків опубліковано такі його твори: "Молоде вино грониться" (1958), "Новелі" (1959) та спогади про І. Франка, В. Стефаника (1946). У записах Яцківа видано "Народні пісні" (1983).

Аж до останніх днів свого життя — помер 9 грудня 1961 року — М. Яцків невтомно працював над здійсненням цікавих творчих задумів — писав новели і повість про карпатських лісорубів, у якій мав охопити період від панщини до наших днів.

Видання творів:

Яцків, М. Вибрані твори / Вст. ст. і приміт. М. Ільницького / М. Яцків. — К.: Вид - во худ. літ. "Дніпро", 1973. — 456 с.

Яцков, М. Избранные новеллы / Пер. с укр. Г. Абрамова и С. Князевой; вст. ст. и

сост. Н. Ільницького / М. Яцков. — М.: Худ. лит., 1973. — 192 с.

Яцків, М. Архітвір : вибрані тексти / М. Яцків // Матусяк, А. Химерний Яцків : модерністський дискурс у прозі Михайла Яцкова / А. Матусяк. — Вроцлав ; Львів : ЛА "Піраміда", 2010. — С. 101-223. — (Серія "Українська класика: світовий контекст").

Народні пісні в записах Михайла Яцкова / Упоряд. О. Дея, М. Ільницького; вступ. стаття і приміт. М. Ільницького. — К.: Муз. Україна, 1983. — 111 с.

Яцків, М. Муза на чорному коні: Оповідання і новели. Повісті. Спогади і статті / М. Яцків; упоряд., автор передм. та приміт. М. Ільницький. — К.: Дніпро, 1989. — 846 с.

Яцків, М. Новели / М. Яцків; упоряд. і вст.. ст.. М. Ільницького. — Л.: Каменяр, 1985. — 199 с.